

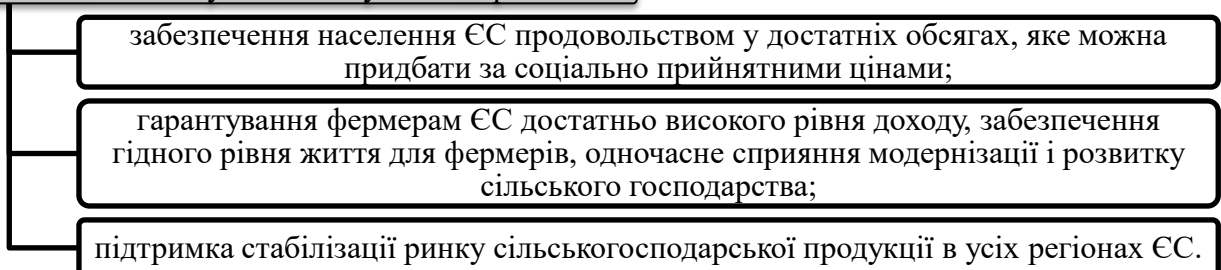
Роман Гурний, Ірина Лещик
Тернопільський національний економічний університет

СУТЬ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Протягом багатьох десятиліть від дати заснування Європейського Союзу і на сьогоднішній день, домінування розвитку сільських територій є одним із пріоритетів Спільної аграрної політики (САП) ЄС. Досвід здійснення реформ в рамках реалізації САП важливо враховувати для розробки в Україні ефективної політики розвитку села, головними орієнтирами якої повинно бути якісне життєве середовище, диверсифікований аграрний сектор, продовольча безпека та екологічний добробут.

Одним з найважливіших факторів об'єднання Європейського Союзу була ухвалена ним від початку Спільна аграрна політика. Спільна аграрна політика покликана сприяти сталому розвитку сільського господарства на світовому ринку. Основні її цілі визначені Римським договором у 1957 році (рис. 1):

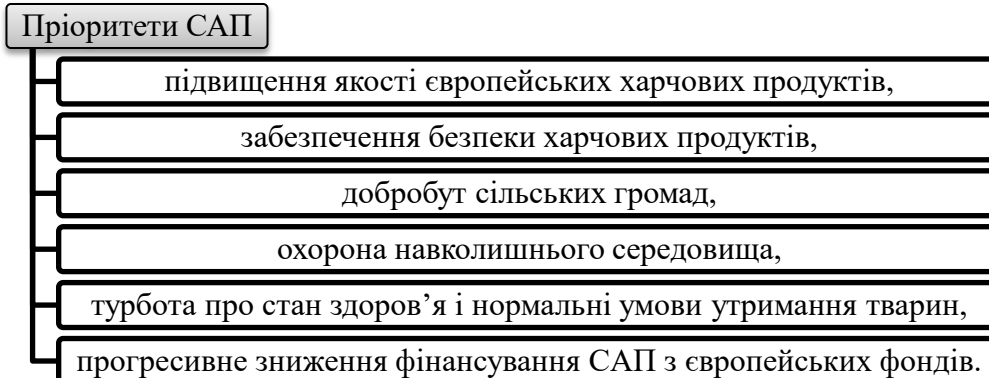
Основні цілі САП у сільському господарстві ЄС:

Рис. 1. Цілі Спільної аграрної політики ЄС визначені Римським договором

Європейський Союз у 2014 році складався з 28 країн, 508 мільйонів чоловік і 4,325 млн. км². Сільська місцевість складає близько 90% території держав-членів, на 50% з яких здійснюється сільськогосподарське виробництво. У сільській місцевості, де проживає понад 50% населення, частка робочих місць в сільському господарстві становить 5%. САП коштує близько 55 мільярдів євро на рік, що становить 40% бюджету ЄС, і менше 0,5% від ВВП ЄС. У новому програмному періоді 2014-2020 рр. порівняно з попереднім періодом (2007-2013 рр.) передбачено скорочення частки САП у бюджеті ЄС з 39% у 2013 р. до 33% у 2020 р.

Беручи до уваги, що змінюються очікування громадян ЄС, САП все більше зосереджує увагу на таких елементах:

Рис. 2. Пріоритети Спільної аграрної політики ЄС

Критики та скептики Спільної аграрної політики стверджують, що вона не має нічого спільного з принципами ринкової економіки, при цьому є надзвичайно дорогою

і надмірно бюрократичною. За принципами функціонування САП має більше спільного з плановою командно-адміністративною економікою – жорсткі обмеження, не опирається на дію ринкових механізмів. Спочатку САП стимулювала нарощення обсягів сільськогосподарського виробництва, а пізніше - його стримування. При цьому ринкові заходи САП стали доповнюватися політикою «неринкового характеру» у вигляді прямого квотування, обмеження площ, продуктивності тварин і ін.

Розробка політики сільського господарства і навколишнього середовища в Європейському співтоваристві здійснюється в рамках соціально-економічної політики і інтеграції, змінюється разом з рівнем економічного розвитку в цілому. Можна виділити п'ять основних етапів цієї політики (рис. 3).

1958 -1968 рр.	•Стимулювання зростання агропродовольчої сфери з метою досягнення продовольчої самозабезпеченості
1968 -1993 рр.	•Скорочення масштабів і рівня виробництва за допомогою ринкових інструментів для впровадження структурних механізмів
1993- 2000 рр.	•Лібералізація підтримки сільського господарства і обмеження рівня протекціонізму
2000 - 2007 рр.	•Стимулювання зростання конкурентоспроможності харчової промисловості ЄС і зниження інтенсивності сільського господарства
2007 -2013 рр.	•Оголошення еволюційних змін в САП і перетворення її на Спільну аграрну політику і політику розвитку сільських регіонів (Common Agricultural and Rural Policy (CARPE))

Рис. 3. П'ять основних етапів Спільної аграрної політики ЄС

Пріоритети САП ЄС на плановий період 2014-2020 рр. дещо змінилися і Стратегія «Європа 2020» визначає наступні три фактори зміцнення економіки:

– розумне зростання – розвиток економіки, що базується на знаннях і інноваціях;

– сталий розвиток – розвиток економіки, що базується на цілеспрямованому використанні ресурсів, екології і конкуренції;

– всеосяжне зростання – сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної і територіальної згоди.

Серед основних відмінних характеристик сучасної САП ЄС (2014-2020 рр.) порівняно з попереднім періодом (2008-2013 рр.) слід відзначити (рис. 4):

Спільна аграрна політика сприяла розвитку сільського господарства і сільських районів держав-членів і стала одним з найбільш важливих шляхів підвищення інтеграційних процесів у Європі.

Перехід від підтримки виробництва окремих видів продукції до прямої підтримки сільськогосподарських товаровиробників	• створення конкурентного середовища у сільськогосподарському виробництві, а також посилення екологічної безпеки за рахунок відмови від монокультури господарювання, що стимулюється виробничими субсидіями;
Розширення програм підтримки сільського розвитку, диверсифікації доходів у сільській місцевості	• за рахунок кооперації, поліпшення якості аграрної продукції та її маркетингу, дотримання базових стандартів захисту навколишнього середовища й утримання тварин, навчання новим технологіям, допомога молодим фермерам;
Перехід до політики „горизонтальної модуляції”	• збільшення бюджету на сільський розвиток і розширення екологічно безпечної діяльності за рахунок перерозподілу частини прямих платежів;
Виділення цільових субсидій на розвиток депресивних зон	• для підтримки життєвості регіонів, які характеризуються менш вигідними економічними і соціальними умовами для розвитку сільськогосподарського виробництва, або обмеження його на користь збереження навколишнього середовища;
Перехід до політики “перехресної відповідальності”	• запроваджується залежність виплати субсидій від дотримання базових екологічних вимог щодо стану сільськогосподарських угідь, умов гігієни та догляду за тваринами;
Запровадження цільової підтримки спеціальних заходів агроекологічного спрямування	• у процесі виробництва сільськогосподарської продукції: органічне сільське господарство; екстенсивне господарювання;
Екологічно доцільне заліснення та консервація сільськогосподарських земель	• залуження сільськогосподарських угідь; збереження сільських ландшафтів, пейзажів, зелених насаджень, заболочених ділянок, каналів, лісопосадок, флори і фауни.

Рис. 4 Основні напрями сучасної САП ЄС (2014-2020 рр.)

Література

1. Клименко І. В. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України : аналіт. доп. / І. В. Клименко, М. Г. Бугрій, І. В. Ус. – К. : НІСД, 2011. – 19 с.
2. Основні пріоритети Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС // Сайт інституту розвитку аграрних ринків : офіц. веб.-сайт. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.amdi.org.ua/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.ht>
3. Попова О.Л. Нові пріоритети Спільної аграрної політики ЄС на 2014-2020 роки: стратегічні орієнтири для розвитку агросфери України / О.Л. Попова // Економіка АПК. – 2013. – №12. – С. 89-96.

Андрій Давидюк

Тернопільський національний економічний університет

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні тенденції в народному господарстві визначаються перспективами інтеграції та глобалізації торгівлі, фінансів, інвестицій та інших ринках. Все це призводить до специфіки та особливостей зовнішньоекономічної діяльності, яка відіграє вирішальну роль в міжнародних інтеграційних процесах, створення умов для підвищення темпів соціально-економічного розвитку держави, регіону, окремих галузей і підприємств. Зовнішня торгівля є найбільш складною проблемою для